

І.В. ДОЛИНА, канд. екон. наук, доц., НТУ “ХПІ”, Харків

ФОРМУВАННЯ НОВИХ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ, У РОЗРІЗІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Актуальність проблем інноваційного розвитку машинобудівних підприємств пояснює інтерес дослідників до вивчення процесів розроблення й упровадження нових технологій та їх соціально – економічної оцінки. Досягнення будь-якої країни в сучасному ринковому середовищі в значній мірі залежать від результатів її інноваційної діяльності практично в усіх сферах національної економіки.

Ключові слова: інноваційна модель національної економіки, міжнародні рейтинги економіки України, сталий розвиток, напрямки перепрограмування реформ.

Вступ. Будь-яка виробнича, підприємницька, інноваційна і інша діяльність з метою отримання прибутку або інших кінцевих результатів (підвищення рівня життя, охорона природи і тому подібне) потребує інвестицій. Проте інвестиції обмежені, а потреби в них безмірні, тому підприємці, комерсанти, економісти, фінансисти, інженери, дослідники повсякденно стикаються із завданнями вигідного розподілу і ефективнішого їх використання. Ці завдання вирішуються як на локальному рівні окремих підприємства, банків, магазинів і тому подібне, так і на рівні великомасштабних інвестиційних програм. Сьогодні в умовах нової економіки проблема інтеграції інноваційних процесів – це проблема інтеграції науки і виробництва, інновацій і інвестицій, а також розвитку науки і техніки.

Аналіз основних досягнень і літератури. Методологічною базою дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних науковців. В процесі дослідження використовувались загальнонаукові методи аналізу, синтезу, порівняння, аналогії та узагальнення. Загальні питання висвітлені у працях відомих вітчизняних учених – економістів. Значну увагу їм приділяли Бутинець Ф. Ф., Валуєв Б.І., Баранчев В. П., Вааг Л. О., Валдайцев С. В., Гуцайлюк З. В., Кужельний М.В., Єфіменко В.І., Кірейцев Г.Г., Лінник В.Г., Рудницький В.С., Перерва П. Г., Смоляр Л. Г., Соловйов В. П., Трифілова А. А., Фонштейн Н. М., Хачатуров Д. С., Чухрай Н. І., Шнайдер Д., Шумпетер Й., Черваньов Д. М., Яковлев А. І. та ін..

Мета дослідження, постановка задачі. . Технологічна самодостатність підприємств особливо зростає в умовах ринкової економіки, тому що дії

конкурентів на ринку змушують підприємства підвищувати якість товарів, розширювати їх асортимент, знижувати собівартість продукції. Ці заходи, природно, вимагають певних витрат, які обов'язково повинні бути відшкодовані, інакше підприємство може збанкрутувати. У зв'язку із цим кожне капіталовкладення повинне бути економічно обгрунтоване, тобто інвестор повинен бути впевнений, що вкладені кошти окупляться, а якщо інвестиції здійснені за рахунок кредиту, то кредит і відсотки за його використання їм будуть повернуті.

Результати дослідження. В цей час найбільш важливими проблемами народного господарства України є підвищення якісних характеристик промислової продукції, зниження її собівартості та підвищення продуктивності праці, суттєве розширення масштабів технічного переозброєння діючих підприємств, їх оснащення новою високоефективною технікою, впровадження прогресивних технологій та сучасних методів управління.

Зменшення матеріаломісткості, підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів, використання прогресивних матеріалів – це одна з найбільш актуальних задач промислового виробництва. Створення і освоєння нових матеріалів з високими експлуатаційними характеристиками та стабільними в часі фізико-хімічними властивостями дозволяє розробити принципово нові товари підвищеного попиту, які визначають економічне положення відповідних галузей і країни в цілому.

Впровадження високопродуктивного і прецензійного обладнання, якісно нових технологічних процесів, які базуються на інноваційному принципі – це основний шлях до збільшення виробничих потужностей сучасного виробництва. Таке обладнання і такі технологічні процеси повинні широко використовуватися при виготовленні наукомісткої продукції, яка відповідає кращим світовим досягненням і користується підвищеним попитом на світовому ринку.

Місткість світового ринку наукомісткої продукції сьогодні перевищує 2 трлн. 500 млрд. доларів (доля України складає соту частину відсотку, доля Росії – 0,3%). До 2015-2020 року ринок цієї продукції приблизиться до 4 млрд. доларів. Виходячи з цього, надзвичайно перспективним є напрямок, заснований на стратегії економічного росту. В його основі – ставка на активізацію конкурентних переваг української економіки. Наші дослідження показують, що до таких переваг слід віднести:

- рівень освіти;
- природні ресурси;
- територія та місткий внутрішній ринок;
- дешева і в достатній мірі кваліфікована робоча сила;
- науково-промисловий потенціал;

- наукові школи і конкурентноздатні технології;
- вільні виробничі потужності;
- досвід експорту високотехнологічної продукції;
- виробнича кооперація.

В Україні, яка має значний відсоток вчених всього світу, іншої достойної альтернативи немає. В нашої країни є всі дані для того, щоб в найближчі 7-12 років пройти через радикальне технологічне переозброєння. По всім основним показникам країна має таку ж промислову інфраструктуру, що й розвинуті західні країни. І тільки по розвитку технологічного середовища (система забезпечення якості, стандарти, автоматизація розробок, комп'ютеризація виробництва) ми ще значно відстаємо. Рівень розвитку технологічної інфраструктури – це свого роду водоподіл між індустріальними і післяіндустріальними країнами, який і доведеться перебороти Україні. Вже до 2015 року наша країна може претендувати на 2,5-3 відсотка світового ринку наукомісткої продукції, що буде їй приносити 30-36 млрд. доларів на рік, що одночасно забезпечить також соціальний попит на науку та вищу освіту і приблизно трьохкратний зріст ВВП на душу населення. Демонструючи роль технології в сучасній економіці можна надати такий приклад [Александрова]: в автомобільній промисловості Японії продуктивність праці в 3 рази вища, чим в США, в верстатобудуванні – в 11 раз вище, ніж в Англії. Цей приклад наглядно підтверджує той факт, наскільки виразною і визначною може бути технологічна перевага навіть в самих високорозвинутих країнах.

Проте проблема забезпечення міжгалузевого впливу на інноваційні процеси і координації діяльності органів державної влади в цьому напрямку ставилася знову і знову. Одним із кроків у напрямку її вирішення стало створення у грудні 2005 року Державного агентства України з інвестицій та інновацій як центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом. За час свого існування агентство поступово об'єднало під своєю егідою цілий ряд елементів інноваційної інфраструктури (Український центр сприяння іноземному інвестуванню, Українську державну інноваційну компанію, Державне підприємство «Національний центр впровадження галузевих інноваційних програм»), що само по собі досить важливо. Хоч створення такої структури органів управління сприяє прогресуючому розриву наукової та науково-технологічної діяльності інноваційних процесів в економіці.

Аналіз діяльності органів виконавчої влади України свідчить про неприпустиму неузгодженість їх дій при реалізації науково-технологічних та інноваційних пріоритетів держави і ставить під сумнів саму можливість здійснення послідовної державної політики у цій сфері. Нижче представлена

схема наявної в Україні системи органів державного управління науково-технологічним та інноваційним розвитком.

У результаті державні науково-технічні програми, навіть якщо вони зорієнтовані на потреби виробництва, виявляються настільки знекровленими, що справити помітний вплив на нього не в змозі. Наукові установи і університети самотужки намагаються робити кроки назустріч виробничим підприємствам, проте отримані ними результати також здебільшого не досягають своїх потенціальних споживачів тому, що ситуація в економіці не стимулює попиту на нові технології та інноваційні розробки. Слід зауважити, що, незважаючи на існування Національного центру впровадження галузевих інноваційних програм і той факт, що останнім часом українська держава спорадично виділяє певні кошти на підтримку інноваційної діяльності, доводиться констатувати, що статус державних інноваційних програм, механізми їх формування і реалізації в Україні лишаються законодавчо невизначеними.

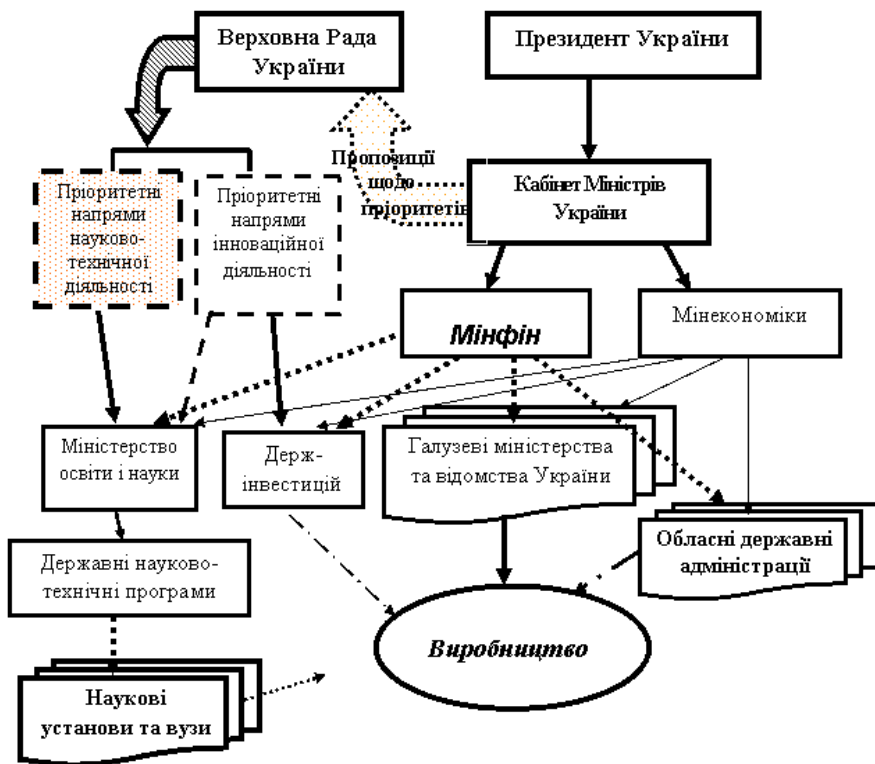

Рис. - Існуюча система державного управління сферою науки і технологій

Все це свідчить, що структура і принципи управління науково-технологічним та інноваційним розвитком в Україні потребують докорінних змін. Ці зміни повинні бути спрямовані на вирішення двох основних проблем:

- забезпечення координації і узгодження дій всіх без винятку органів виконавчої влади для концентрації ресурсів на провідних напрямках науково-технологічної та інноваційної політики як ключового напрямку державного регулювання розвитку економіки;

- створення національної інноваційної системи, яка відзначалась би структурною повнотою і здатністю належною мірою використати інтелектуальні ресурси країни, її все ще потужний науково-технічний потенціал.

Це має бути авторитетний центральний орган виконавчої влади, який очолюється одним із керівників уряду. Він формує державні науково-технологічні та інноваційні програми, які виконуються в інтересах всіх міністерств і відомств, контролює і направляє бюджетні витрати в науково-технологічній та інноваційній сферах, організує експертизу рівня та ефективності діяльності наукових колективів.

Висновки. Основною причиною неефективного проведення в Україні ринкових реформ є втрата державою важелів управління соціально-економічним розвитком країни. Ні на початку реформ, ні в ході їх проведення не були чітко визначені роль, функції і зміст відповідальності держави за стан країни, яка почала жити в кардинально нових капіталістичних ринкових умовах.

Існуюча методична база рекомендує різні часткові критерії оптимальності інновацій в технологічній сфері: продуктивність праці, рівень механізації, якість продукції, що виготовляється, надійність виконання процесу, собівартість продукції і т.п. Проте, на наш погляд, кожний з цих критеріїв не завжди повною мірою відтворює економічність вибраного варіанту технологічного процесу. Вибір оптимального варіанту технологічного процесу для конкретних виробничих умов пропонується здійснювати на основі порівняння декількох можливих варіантів процесу, кожний з яких забезпечує виготовлення деталей або виробів із заданими техніко-економічними, соціальними та екологічними параметрами. Сучасний етап розвитку нашого суспільства вже не дозволяє приймати рішення тільки на основі техніко-економічного обґрунтування без врахування соціальних і природоохоронних заходів, пов'язаних з використанням даного технологічного процесу.

Список літератури: 1. <http://personal.in.ua/article.php?id=300>. 2. *Горохов В. Г.* Философия науки и техники : монографія / *В. Г. Горохов, В. С. Степин.* – М., 1995. – 294 с. 3. . Грига В. Ю. Вплив академічної науки на технологічний розвиток України (на прикладі НАН України) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.02.02 «Економіка та управління науково-технічн. процесом» / *В. Ю. Грига* ; Центр досліджень науково – технічного потенціалу ім. Г.М. Доброва. – К. : НАНУ, 2006. – 20 с. 4. Конкурентоспособность Украины опустилась на 10 позиций: <http://www.unian.net/rus/news/> 5. *Дитер Г. И. Шнайдер.* Введение в маркетинг технологий и высокотехнологичных товаров производственного назначения : учеб. пособие / *Дитер Г. И. Шнайдер.* – Харьков : НТУ «ХПИ», 2003. – 454 с. 6. *Иванов В. Н.* Социальные технологии в современном мире : монографія / *В. Н. Иванов.* – М. : Славянский диалог, 1996. – 335 с. 7. *Князев В. Н.* Человек и технология : монографія / *В. Н. Князев.* – Киев: Наука, 1990. – 132 с. 8. *Ковалев Г. Д.* Инновационные коммуникации : монографія / *Г. Д. Ковалев.* – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 288 с. 9. *Львов Д. С.* Измерение эффективности производства : монографія / *Д. С. Львов, А. Я. Рубинштейн.* – М. : Экономика, 1974. – 220 с. 10. *Мелещенко Ю. С.* Техника и закономерности ее развития : монографія / *Ю. С. Мелещенко.* – Л., 1970. – 324с.

Надійшла до редколегії 21.03.2013

УДК 658.012

Формування нових технологічних поєсів, у розрізі сучасної державної інноваційної політики України / Л.В. Долина // Вісник НТУ „ХПІ”. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ „ХПІ”. – 2013. – № 22 (995) – С. 140-145. Бібліогр.: 10 назв.

Актуальность проблем инновационного развития машиностроительных предприятий объясняет интерес исследователей к изучению процессов разработки и внедрения новых технологий и их социально - экономической оценки. Достижения любой страны в современной рыночной среде в значительной мере зависят от результатов ее инновационной деятельности практически во всех сферах национальной экономики.

Ключевые слова: инновационная модель национальной экономики, международные рейтинги экономики Украины, устойчивое развитие, направления репрограммирования реформ.

The urgency of the problem of innovated development of machine-building enterprises explains the interest of researchers to the study of the processes of development and introduction of new technologies and their socio - economic assessment. Achievement of any country in the modern market environment to a large extent depends on the results of innovative activity practically in all spheres of the national economy

Keywords: innovative model of national economy, international rating of economy of Ukraine, steady development, direction of reform.